

Visuaalinen kulttuuri virtaa verkkoon - uusia kumppanuuksia kulttuuriperinnön dokumentaatioon

Museoviraston innovatiiviset hankkeet

Porin taidemuseo 28.4.2015

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Hankkeen toteutus ja vaikutukset

Porin taidemuseon hankkeen tavoitteena oli parantaa aineetonta kulttuuriperintöä koskevan tiedon saavutettavuutta. Tarkoitusta varten kartoitettiin avoimeen lähdekoodiin perustuvia tiedonhallinnan ja julkaisemisen järjestelmiä painopisteenä ne ohjelmalliset ratkaisut, jotka soveltuvat performanssitaiteen kaltaisten ilmiöiden – so. monitekijyyteen perustuvien prosessien - metatietojen toimijapohjaiseen keruuseen ja tallennukseen. Samassa yhteydessä tutkittiin mm. Creative Commons Suomi -lisensointia yhtenä mahdollisena keinona kehittää visuaalisten alojen taiteilijoiden näkyvyyttä verkossa. Tavoitteiden toteuttamiseksi rakennettu tietojen keruujärjestelmä sai nimekseen D-ark. Käyttöliittymänä toimii verkkosivusto Dark.

Projektin työntekijöiksi palkattiin Juha Mehtäläinen ja Antti Pedrozo Osuuskunta Maaliskuun Laikasta, jotka toimivat aktiivisesti satakuntalaisella vapaan taiteen kentällä. Hankkeen aikana muodostettiin toimintakonsepti, jonka avulla visuaalisen kulttuurin tuottajat voivat dokumentoida itse järjestämänsä tapahtumat. Toimintakonseptin ohjeistus jakautuu kahteen osaan: arkistoinnin työnkulkuun ja metatietojen tallentamiseen. Näistä jälkimmäinen on laajempi osio, jossa selitetään myös katoavan taiteen tallentamiseen liittyvää problematiikkaa, koska kyseessä on monitekijyyden ja -taiteisuuden johdosta eräs haasteellisimpia tallennemuotoja luetteloinnin näkökulmasta. Liitteessä kolme selitetään luettelointiohjeistuksen lisäksi miten kehitetyssä metatietojärjestelmässä, D-arkissa, katoavan taiteen tallenteet ymmärretään ja mistä näkökulmasta käsin ne luetteloidaan. Molemmat dokumentit ovat pilottiversioita, kehittämisen lähtökohtia. Tavoitteena on, että niiden kehitystyötä pystytään tulevaisuudessa jatkamaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa vapaan kentän toimijoiden ja tutkijoiden kanssa.

Hankkeen aikana kartoitettiin mahdollisuudet hyödyntää avoimeen lähdekoodiin perustuvia tiedonhallinnan ja julkaisemisen järjestelmiä videomuotoisen aineiston arkistointi- ja julkaisuprosessissa. Lisäksi tutkittiin mahdollisuudet hyödyntää Creative Commons Suomi -lisensointia keinona parantaa visuaalisten alojen taiteilijoiden näkyvyyttä verkossa. Kartoituksen tuloksena todettiin, etteivät avoimen lähdekoodin tietokannat pysty vastaamaan av-aineistojen moninaisten metatietojen tallennustarpeisiin. Tästä johtuen tallennusmallin työväliseksi päätettiin toteuttaa kaksiosainen järjestelmä, jossa tapahtumien ja niiden tallenteiden metatiedot kerätään erilliseen, itse räätälöityyn tietokantaan ja videotallenteet ym. aineisto julkaistaan omalla avoimen lähdekoodin Wordpress-verkkosivullaan, joka on nimeltään Dark.

Metatietojen keruujärjestelmä D-ark ja verkkosivusto Dark

Hankkeen suurin ja keskeisin kehityskohde, metatietojen keruuta varten tarkoitettu järjestelmä tilattiin mainostoimisto Luova Ensembleltä. MySQL-tietokannan päälle HTML5-kielellä toteutettu järjestelmä nimettiin D-arkiksi. Se on rakenteeltaan hyvin yksinkertainen, ja sen kentät ovat pääkäyttäjien muokattavissa. Kentät jaettiin kolmeen osaan: tapahtuman tiedot (kuvailustandardi Cidoc-CRM), tallenteen hallinnolliset metatiedot (Premis 2.2. Rights) ja tekniset metatiedot (Premis 2.2. laajennettuna VideoMD- ja AudioMD-standardeilla). Hallinnollisten ja teknisten metatietojen kentät on määritelty KDK-PAS: Säilytys- ja siirtokelpoiset tiedostomuodot, v. 1.3 -ohjeessa pakollisiksi. D-arkin kaikkiin kenttiin voi kohdistaa hakuja, ja metatiedot ovat tulostettavissa PDF, XML ja CSV -muodoissa. Järjestelmä on tilattu avoimena lähdekoodina, eli se on halukkaiden saatavissa. Porin taidemuseo luovuttaa lähdekoodin pyynnöstä, koska haluamme varata mahdollisuuden järjestelmän kehitystyölle sekä muodostaa kontaktit mahdollisiin uusiin käyttäjiin myöskin tulevaisuuden jatkokehitystä ajatellen. D-arkista pyydettiin palautetta katoavaa taidetta läheisesti tuntevilta henkilöiltä, taiteilijoilta ja tutkijoilta. Palaute kohdistui tapahtuman tietoihin: toisaalta toivottiin laajempia kuvailumahdollisuuksia, toisaalta pidettiin tärkeänä välttää liiallista kategorisointia. Katoavan taiteen monitulkintaisuuden takia olisi olennaista, että kuvailutietojen tallentamisessa huomioitaisiin kuvailun subjektiivisuus ja mahdollistettaisiin moniääninen kuvailu.

Videotallenteiden julkaisemista varten toteutettiin verkkosivusto avoimen lähdekoodin Wordpress-ohjelmistolla. Se sijaitsee osoitteessa <http://www.tehdasry.fi/dark/>. Sivustolla julkaistaan katoavan taiteen tallenteita taiteilijoiden antamien suostumusten puitteissa. Creative Commons -lisensoinnin toteuttamiseksi kehitettiin esiintyville taiteilijoille suunnattu suostumuslomake, joka on julkaistu Porin taidemuseon verkkosivuilla osoitteessa: http://www.poriartmuseum.fi/fin/visuaalisen_kulttuurin_tallennus/visku-tiedostot/Esittava_taideilija_tekijanoikeussopimusmalli_CC-lisenssi.pdf. Tulevaisuuden kehityshaasteina ovat toimintamallin osien jatkokehitys ja vakiinnuttaminen käyttöön. Kehitystarpeet painottuvat Wordpress-sivuston ja metatietojärjestelmän linkittämiseen toisiinsa sekä näiden tarjoamiin mahdollisuuksiin metatietojen vuorovaikutteisen keräämisen ja tekijänoikeuksien hallinnan näkökulmista.

Projektin tavoitteet ja peruseriaatteet esiteltiin keskiviikkona 3.12.2014 Satakunnan museoiden ammattilaisille suunnatussa verkostoitumis- ja teemapäivässä *Kokemuksia avoimesta datasta ja av-aineistojen arkistoinnista*. Tilaisuuden iltapäiväosiossa Juha Mehtäläinen kertoi projektin tavoitteista ja vaiheista osiossa *Av-aineistojen digitointi, arkistointi ja julkaiseminen. Näkökulmina Porin taidemuseon meneillään olevat projektit*. Lisäksi Anni Saisto esitteli D-arkia Wäinö Aaltosen museossa 15.4.2015. Juha Mehtäläinen ja Anni Saisto kertoivat *Museoalan teemapäivillä* Helsingin Suvilahdessa 12.9.2014 projektista otsikolla *Katoavaa taidetta tallentamassa - uusia menetelmiä visuaalisen kulttuurin dokumentaatioon*. Viidentoista minuutin puheenvuoro pidettiin osiossa "Kohti yhteistä museota". Juha Mehtäläinen oli kutsuttuna keskustelijana mukana *Teoksesta dokumentiksi: visioita performansitaiteen arkistoinnista* -seminaarissa Turussa 11.8.2014, jonka järjestivät Taiteen edistämiskeskuksen Lounais-Suomen toimipiste yhteistyössä Turun yliopiston taidehistorian oppiaineen kanssa. Se oli jatkoa Porin taidemuseossa 14.2.2014 pidetylle seminaarille. Mehtäläinen kertoi performansitaiteen arkistoinnista *Performanssi- ja esitystaiteen TAIKE-päivässä* Helsingissä 24.11.2014 osiossa Koulutus, tutkimus ja tallentaminen.

Hankkeen sitoutuminen museon strategiaan tavoitteisiin

Porin taidemuseo on sitoutunut noudattamaan Porin kulttuuritoimen toimintasuunnitelmaa (Porin kulttuuri 2016 - Porin kaupungin kulttuuritoimen pitkän aikavälin toimintasuunnitelma, hyväksytty Porin kaupungin kulttuurilautakunnan kokouksessa 9.8.2010 § 158.), jonka asettamina strategisia tavoitteita ovat luovuuden, moninaisuuden ja osallisuuden edistäminen. Tavoitteita toteutettiin luomalla infrastruktuuria, jolla vapaalla kentällä toimivien taiteilijoiden työn säilymistä voidaan turvata. Taiteilijat voivat itse vaikuttaa siihen, mitä tietoja heidän teoksistaan tallennetaan ja miten näkyvästi niitä saatetaan yleisön ulottuville. Tämä lisää kulttuurin tasa-arvoista saavutettavuutta ja kehittää taiteilijoiden osaamista toimia oman toimintansa tuottajina. Tavoitteena on, että katoavan taiteen teosten tallenteiden verkkojulkaisun yleistyessä taiteen tekijöiden tunnettuus paranee ja siten työllistymismahdollisuudet lisääntyvät.

Strategisena tavoitteena on mahdollistaa uusien kulttuurimuotojen toteuttaminen, jotta porilaiset voivat olla ylpeitä historiastaan ja kulttuuriperinnöstään sekä uusista, yllättävistä ja innovatiivisista kulttuurimuodoista. Katoavan taiteen eri muodoilla, kuten Porissa asemansa vakiinnuttaneella performanssitaiteella, on edellytykset kehittyä leimalliseksi piirteeksi alueelliselle kulttuuri-identiteetille. Darkin kaltaisella innovatiivisilla palvelulla pyritään tavoittamaan uusia sidos- ja asiakasryhmiä, jolloin vuoden 2016 tavoitetilassa Kulttuurisektori on verkottunut laajasti ja tuloksellisesti, ja kulttuuritoimi tunnistaa roolinsa mahdollistajana ja yhteistyökumppanina porilaisen ja satakuntalaisen kulttuurin kentällä.